

Секція С4 Психологія	
УДК 159.9:34	
Дата першого надходження статті до видання	2026-06-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-07-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-07-30

**Юридико-психологічні критерії оцінки соціально-правової поведінки:
парадигмальний контекст**

Петрушенко Вікторія Вікторівна

Доктор медичних наук, професор,

Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова, Вінниця, Україна

e-mail: petrushenkopsychology@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9255-403X>

Анотація.

Стаття присвячена дослідженню та визначенню основних юридико-психологічних критеріїв оцінки соціально-правової поведінки в контексті розгляду проблематики психології права згідно позицій парадигмального підходу, популяризованого Томасом Семюелом Куном. Основними методами, що були використані при проведенні дослідження стали структурно-функціональний та компаративний методи, які стали у нагоді при процесі обробки отриманих результатів. Також був застосований метод аналізу метрик оцінки рівня партисипації населення у соціальних процесах в залежності від державної системи та загальних поведінкових паттернів всередині сучасних правових систем. Проаналізовані практичні емпіричні дані оцінки поведінки населення в залежності від політико-правового режиму. Основними елементами соціально-правової поведінки в даному випадку виступають громадянська та політична поведінка. Серед основних особливостей визначення критеріїв оцінки правової поведінки людини відзначено проблематику оцінки рівня свободи волевиявлення у контексті окремої правової системи, відмінності між формальними та реальними її проявами та ступінь впливу державних інституцій на діяльність індивіда. Визначені основні критерії юридико-психологічної оцінки соціально-правової поведінки, зокрема, що стосується її соціологічного та політико-етатистського проявів. Диференційовано поняття соціальної, правової та демократичної держави, також критерії оцінки правової та соціальної поведінки відповідно до різних метрик оцінювання. Охарактеризовані основні виклики, що стосуються об'єктивної оцінки та порівняння соціально-правової поведінки в різних державах та їхньої наукової методології відповідно домінантної наукової парадигми. Наукова новизна полягає у визначенні критеріїв оцінки соціально-правової поведінки, зокрема її трьох характерних складових: рівня інституційного впливу на діяльність людини; активності та громадянської участі населення у соціально-правових та політичних процесах, а також комунікаційно-технологічної складової цієї участі. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання визначених критеріїв для оцінки проявів соціально-правової поведінки в інших дослідницьких контекстах.

Ключові слова: *психологія права, парадигма, антропологічна парадигма, біхевіористська парадигма, соціальна правосвідомість, ідентичність.*

Legal and psychological criteria for socio-legal behavior assesment: a paradigmatic context

Petrushenko Viktoriia

Doctor of Science in Medicine, Professor

National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Ukraine;

e-mail: petrushenkopsychology@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9255-403X>

Abstract. The article is devoted to the study and determination of the main legal and psychological criteria for the social and legal behavior assessment in the legal psychological context, according to the positions of the paradigmatic approach popularized by Thomas Samuel Kuhn. The main methods that were used during the research were structural-functional and comparative ones that helped during the results processing. The method of metric analysis was applied while assessing the level of participation of the population in social processes depending on the state system and general behavioral patterns within modern legal systems. Practical empirical data on the assessment of population behavior in various types of legal systems are analyzed. The main elements of social and legal behavior in this case are civil and political behavior. Among the main features of determining the criteria for evaluating a person's legal behavior are the problems of assessing the level of freedom of expression in the context of a separate legal system, the differences between its formal and real manifestations, and the degree of influence of state institutions on an individual's activities. The main criteria for the legal and legal assessment of social and legal behavior are defined, in particular, as far as its sociological and political-state manifestations are concerned. The concepts of social, legal, and democratic state are differentiated, as well as the criteria for assessing legal and social behavior according to different evaluation metrics. The study characterizes main challenges related to the objective assessment and comparison of socio-legal behavior in different states and their scientific methodology according to the dominant scientific paradigm. The scientific novelty consists in determining the criteria for evaluating social and legal behavior, particularly its three components: the level of institutional influence on human activity; activity and civic participation of the population in socio-legal and political processes, as well as the communication and technological component of this participation. The practical significance of the obtained results lies in the possibility of using defined criteria to assess manifestations of socio-legal behavior in other research contexts.

Keywords: *psychology of law, paradigm, anthropological paradigm, behaviorist paradigm, social legal conscience, identity.*

Вступ

Актуальність проблеми.

Соціально-правова поведінка є основною формою практичного прояву діяльності предмету юридичної психології, враховуючи її визначення як поведінки людини в контексті взаємодії «індивід – правова система». Беручи до уваги об'єктивність чинників правового впливу на людину, необхідним стає визначення критеріїв оцінки соціально-правової поведінки.

У сучасних країнах розвинутої демократії саме виборчий процес визначає політичний, якщо визначати його як процес боротьби за здобуття, утримання та розширення владних повноважень.

Спираючись на ці передумови, головною метою дослідження є визначити основні юридико-психологічні критерії оцінки соціально-правової поведінки в контексті розгляду психології права за парадигмальним підходом популяризованим Томасом

Семюелом Куном, який визначається наявністю домінантного наукового світогляду, який прийнятий академічним середовищем.

Соціально-правова поведінка детермінована рядом об'єктивних зовнішніх чинників, зокрема державними інституціями або пануючим набором ідентичностей в межах цієї системи. Відповідно, критеріями оцінки поведінки людини в цьому контексті виступатимуть чинники, які стосуються та комбінують в собі оцінку взаємодії індивіда та держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За останні п'ять років розглядаючи проблематику моделювання соціально-правової поведінки можемо виокремити дослідження Бернарда Герена (Bernard Guerin), який виділяє суспільні, групові (культурні) та міжособистісні «сили», що впливають на дії індивіда [10] та доробок арабських науковців Мерни Салех (Merna Saleh), Хала М. Г. Аміна (Hala M. G. Amin), Ахмеда А. Еламера (Ahmed A. Elamer), котрий розкриває інституційний аспект конструювання соціально-правових поведінкових паттернів [23]. Також наявні спроби з'ясувати чи корелює соціально-правова поведінка із членством у професійних спілках, зокрема у роботі Алана Яна (Alan Yan) [29].

Проводяться дослідження в напрямку трактування особливостей соціально-правової поведінки біологічними факторами, що актуалізує засадничий вплив клініцизму на загальний розвиток юридичної психології. До прикладу, у праці Рафаеля Альскога (Rafael Ahlskog), Крістофера Доуза (Christopher Dawes), Свена Оскарссона (Sven Oskarsson) та Аарона Вайншенка (Aaron Weinschenk), обґрунтовано кореляцію між рівнем політичної участі осіб та генетичними закономірностями [26].

Широко представлені в актуальному науковому дискурсі проблеми впливу інформаційно-комунікативних технологій на соціально-правову поведінку індивіда. Зокрема, дослідження Йоганнеса Шустера (Johannes Schuster), Свені Самстаг (Svenja Samstag), Леї Фобель (Lea Fobel) та Ніни Коллек (Nina Kolleck) присвячені трансформації установок, що впливають на політичну та соціально-правову поведінку молоді, внаслідок зростання ролі соціальних мереж як основного способу обміну інформацією [12]. Роботи Каріни Вайнманн (Carina Weinmann), Оле Келм (Ole Kelm), Стефана Маршалла (Stefan Marschall) та Герхарда Вове (Gerhard Vowe) акцентують зв'язок між рівнем партисипації та залученістю в онлайн-дискусії щодо питань політичної та соціально-правової сфери [5]. До цієї ж проблематики звертаються Теренс Е. Макдоннелл (Terence E. McDonnell), Сара М. Нейтц (Sarah M. Neitz), Маршалл А. Тейлор (Marshall A. Taylor) [15] та Азмат Расул (Azmat Rasul) із Донхі Шіном (Donghee Shin) [21]. У роботі Джона Овертона (Jon Overton) та Гідеона Каннінгема (Gideon Cunningham) продемонстровано взаємовплив соціально-правової поведінки з одного боку та феномену ідентичності – з іншого [18].

Виділення невирішеної частини проблеми.

Різноманіття правових систем значно ускладнює дослідження ключових суспільних явищ, котрі цікавлять юридичних психологів. Подальший розвиток психологічно-правового знання потребує не просто студіювання особливостей соціально-правової поведінки населення, а й виокремлення чинників, що її детермінують. З огляду на це, постає необхідність з'ясування універсальних критеріїв для систематизації особливостей цього феномену.

Мета статті.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні провідних юридико-психологічних критеріїв для оцінки феномену соціально-правової поведінки з врахуванням парадигмального підходу Т.С. Куна [13] до розвитку психології права.

Відповідно до поставленої мети можемо виокремити наступні завдання: по-перше, охарактеризувати провідні метрики, що застосовуються для оцінки соціально-правової поведінки людини; по-друге, з'ясувати основні детермінанти соціально-

правової поведінки; по-третє виокремити основні складові соціально-правової поведінки, котрі можна застосувати для оцінки колективної правосвідомості.

Наукова новизна.

Вперше запропоновано використати «Індекс демократії» (Economist Intelligence Unit) [4] та рейтинг «Freedom in the World» (Freedom House) [8] як інструменти для з'ясування провідних паттернів саме соціально-правової поведінки населення. Окрім цього, детерміновано процес зміни парадигми юридико-психологічного знання, трансформацією чинників, що впливають на колективну правосвідомість, зокрема, розвитком комунікаційно-інформаційної системи, посередництвом якої може моделюватися соціально-правова поведінка.

Практичне значення.

Отримані результати можуть бути використані для подальшого удосконалення юридико-правових досліджень. Зокрема, визначені критерії (рівень інституційного впливу, громадянська участь населення та її комунікаційно-технологічний характер) відкривають можливості для системного вивчення феномену соціально-правової поведінки. Окрім цього, з'ясовано, що зміна домінуючої парадигми у психології права може бути зумовленою не тільки внутрішньонауковими, а екстернальними факторами (до прикладу, трансформацією способів моделювання соціально-правової поведінки), що значно розширює межі застосування парадигмального підходу в цій галузі наукового знання.

Методологія

Методи дослідження.

Серед основних методів, що використовувалися під час проведення дослідження можна виокремити: структурно-функціональний, компаративний методи та також метод аналізу метрик оцінки рівня партисипації населення у соціально-правових процесах різних держав.

Структурно-функціональний метод був використаний для виокремлення основних елементів соціально-правової поведінки, що можна визначити, як ідентифікатори оцінки правової колективної свідомості.

Метод аналізу метрик був використаний для оцінки рівня партисипації населення у соціальних процесах, відповідно до правової системи (державної системи) та визначення загальних поведінкових патернів всередині сучасних правових систем.

Компаративний метод був використаний для зіставлення різних метрик, та критеріїв, які варто брати до уваги при оцінці соціально-правових проявів поведінки людини.

Джерела даних.

Для проведення даного дослідження було використано узагальнені емпіричні дані рейтингу «Freedom in the World» (впорядник - Freedom House) [8] та «Індексу демократії» (впорядник - «Economist Intelligence Unit») [4]. Окрім цього, для підтвердження отриманих результатів, використано електоральні показники з офіційних онлайн-ресурсів органів державної влади Ізраїлю, Арабської Республіки Єгипет, Сполучених Штатів Америки та Федеративної Демократичної Республіки Непал.

Інструменти аналізу.

Робота із матеріалами, що лягли в основу нашого дослідження, здійснювалася шляхом кількісного аналізу даних із провідних світових метрик оцінки рівня партисипації населення у соціально-правових процесах. Компаративний аналіз застосовувався для співставлення наявних масивів емпіричних показників з метою підвищення надійності виокремлених критеріїв оцінки соціально-правової поведінки.

Обмеження дослідження.

Враховуючи особливості дослідження масової поведінки населення в контексті сучасних глобальних процесів, у статті акцентовано увагу на проявах соціально-правової поведінки, які можна прослідкувати емпіричним шляхом. Таким чином, одним з найбільш базових проявів соціально-правової поведінки є участь на виборах, а також участь громадян у інших формалізованих державно-правових процедурах. Тому, стаття не в повній мірі розкриває всі характерні складові феномену соціально-правової поведінки, натомість в ній міститься аналіз конкретних результатів зазначених соціально-правових поведінкових проявів, для прикладу, який включає в себе результати останніх виборів.

Результати

В контексті дослідження соціально-правової поведінки людини в межах однієї правової системи, яка представляє із себе державну, варто диференціювати поняття «соціальної», «правової» та «демократичної» держави.

Соціальна держава характеризує виконання державними інституціями функцій забезпечення соціального добробуту, зокрема права на життя, охорону здоров'я та інші базові потреби кожної людини, які в більшості випадків, людина самостійно може задовільнити [27]. Однак, у кожній державі існують верстви населення, які потребують додаткових пільг, для прикладу, люди, які втратили працездатність, та не можуть самостійно заробляти на життя. В такій ситуації саме система державних соціальних пільг є інструментом забезпечення цих прав, що й характеризує її статус як соціальної держави.

Правова держава – це характерна ознака державних інституцій, при якій юридично та на практиці діє принцип верховенства права [11]. Питання визначення держави з демократичним політичним режимом залишається під дискусійним. Враховуючи, що основним похідним словом є «демократія», яке найчастіше використовується для позначення способу обрання влади за участі більшості населення. Таким чином, можна визначити «демократичну» державу як той тип режиму, де органи влади обираються на загальнодоступних, відкритих та прозорих виборах [7]. Однак, сама процедура голосування присутня у абсолютній більшості країн, багато з яких не вважаються демократіями у сучасному політичному дискурсі. Для прикладу, більшість держав, які вважаються авторитарними проводять всезагальні вибори органів влади [4].

Систематизація фактичного стану соціально-правової поведінки всередині однієї правової системи (яка представляє державні інститути), є джерелом інтересу рейтингів оцінювання свободи та демократії, зокрема Індексу Демократії [4] та Freedom House [8].

Критеріями Democasy Index взяті наступні показники: електоральний плюралізм, громадянські свободи, політична участь, функціонування уряду, політична культура. За кожен з цих критеріїв держава отримує індексований рахунок від одного до десяти, загальний показник обчислюється шляхом агрегації всіх 5 рахунків. Так, для прикладу, держава, яка займає перше місце в списку – Норвегія (станом на 2025 рік) отримала 9.81 по зазначеній шкалі, що є сукупністю максимального рахунку по категоріях електорального процесу, політичної участі та політичної культури, та 9.64 по шкалі функціонування уряду, що може бути пояснено певними складнощами пост-електорального політичного процесу, які пов'язані з формуванням правлячих коаліцій, а також 9.41 по критерію громадянських свобод [4].

Перевагою Індексу Демократії є комплексне оцінювання елементів електорального процесу в країнах, що бере до уваги не сам виборчий процес, та умовно чесність та прозорість проведення виборів, а його складові елементи.

З іншого боку, при розгляді оцінки деяких компонентів можуть виникати питання, щодо самого процесу оцінювання. Для прикладу, в категорії «Політична участь» третє місце серед усіх країн світу займає Ізраїль, хоча якщо брати основний

показник цього критерію – явка на виборах, то у Ізраїлі на минулих парламентських виборах вона склала 70.6%, що порівняно з багатьма країнами є високим показником, але якщо співставляти з тими державами, які займають високі місця за зазначеним критерієм, то даний показник є нижчим [25]. Для прикладу, в Ісландії, яка має нижчий бал аніж Ізраїль, на минулих парламентських виборах явка склала 80.2% - на 10% більше, однак у рейтингу The Economist рівень політичної участі в Ісландії оцінюється в 8.89, а у Ізраїлі – в 9.44 [4]. До того ж, варто відзначити про наявність етнічних меншин всередині ізраїльської держави, які набагато більше виключені з політичного процесу ніж інші. Для прикладу, арабо-мусульмани, які проживають в Ізраїлі. Зокрема, на виборах до Кнесету 2022 року, явка серед арабського населення, яке має право голосувати склала 53.2% [24]. Звичайно, на виборах у авторитарних державах явка теж може бути високою за рахунок тиску на населення з боку влади, або внаслідок простих процедурних фальсифікацій. Однак, в даному випадку йде мова про порівняння двох демократичних країн.

Рейтинг Freedom House формується за наступним принципом: 40 балів країна може набрати за дотримання політичних прав та 60 балів за громадянські права, всього можливо набрати 100 балів. У 2025 році ідеальний рахунок за метриками Freedom House отримала тільки Фінляндія [8].

Надалі варто розібрати ці критерії більш детально та порівняти результати різних країн. Перший показник, який характеризує електоральний процес і є для нього засадничим – це чи був глава держави обраний на демократичних вільних, чесних та прозорих виборах. В цілому, цей показник зразу дає змогу диференціювати демократичний від авторитарного типу політичного режиму. Ті країни, де вибір глави держави проходить через партійний керівний апарат не можуть розраховувати на будь-які бали за даним показником [4]. Для прикладу, КНР має 0 балів за цим критерієм, як і інші країни, де вибори не проводяться на загальному рівні, а основний політичний процес відбувається всередині правлячих еліт. Країни з «умовними» виборами теж не можуть розраховувати на бали за цим показником. Прикладом тут може виступати Єгипет та президентські вибори, які відбулися у 2023 році. На них, діючий президент Абдель Фаттах Саїд Хусейн Халіл Ас-Сісі отримав перемогу з результатом 89.7% голосів [16]. Були використані практики залякування політичних опонентів та залучення силових структур до виборчого процесу, що створювали додатковий до адміністративного політичний тиск. Єгипет за цим показником теж має 0 балів [4]. Так як нас цікавлять «країни розвиненої демократії», зрозуміло, ми орієнтуємося на держави, які мають максимальний показник у 4 бали, що говорить про свободу проведення виборчих кампаній, агітації, свободу дій опозиції, тощо.

Другим показником електоральних прав виступає: чи обрані представники легіслатури держави через вільні, прозорі та конкурентні вибори, що, фактично дублює перший критерій [4]. Це до речі, піднімає питання формалізму в політиці, адже, для прикладу, у Великій Британії главою держави є монарх, а прем'єр-міністр є главою уряду, який формується з представників найбільшої партії у парламенті. Тим не менше, Велика Британія отримала максимальні 4 бали і за першим і за другим показником, що з одного боку є доречним, адже основні реальні владні повноваження утримують обрані політичні актори, але з іншого боку, з юридичної сторони, така оцінка не відповідає дійсності. По другому критерію також ігнорується той факт, що у Великій Британії обирається лише нижня палата, в той час як верхня палата – Палата Лордів фактично назначається політичним істеблішментом та партійними елітами. Тобто більша частина легіслатури Великої Британії обирається недемократичним шляхом [3]. Третій критерій, який стосується електорального процесу оцінює виборче законодавство, та його особливості, зокрема питання перевірки виборців, візуальна ідентифікація та вплив владних структур на зміни у виборчому законодавстві для

можливого покращення свого результату. Тут теж може виникнути питання стосовно маніпулювання виборчим законодавством у так званих «повних демократіях».

Наприклад, у Греції, у 2023 році право-консервативна партія «Нова Демократія» отримала перемогу на парламентських виборах, але не набрала більшості депутатських мандатів для формування однопартійної правлячої коаліції. Однак, переобравшись, партія змінила виборче законодавство, повернувши норму закону, яка надає політичній силі, що зайняла перше місце отримати додаткових 50 мандатів, поза пропорційним чи мажоритарним принципом [2]. Однак, не зважаючи на це, за показником виборчого законодавства Греція все одно отримала максимальні 4 бали. Тут можна визначити проблему, від якої страждають майже всі рейтинги з оцінки демократії – це проблема її культурного капіталу. Вона полягає в тому, що в колективній соціально-правовій свідомості деякі країни апіорі вважаються демократичними [9]. Таким чином, проблеми з електоральним процесом у країнах першого світу не набуває настільки сильного розголосу, як у країнах, що розвиваються.

Станом на 2025 рік, із 195 держав, 106 визначені Freedom House як «електоральні демократії» [8].

Другий набір показників для оцінки наявності політичних свобод у державі є критерій «політичного плюралізму та політичної участі». Першим показником тут виступає право організовувати політичні партії та наявність або відсутність формальних бар'єрів, які можуть ускладнювати функціонування партійних організацій. Водночас, тут теж може постати питання формалізму з одного боку, та реальної ситуації з іншого. Візьмемо за приклад Сполучені Штати Америки. США мають максимальний результат – 4 бали із 4 можливих, однак на практиці організувати та активно діяти на політичній арені партіям поміж двох основних: Республіканської та Демократичної, достатньо складно. Річ не тільки в отриманні високих результатів, а й в самому допуску до виборів. Так як у Америці кожен штат має своє виборче законодавство, деякі регіони висувають нереалістичні вимоги до менших партій для того, щоб бути присутніми в бюлетені. Для прикладу, мати певний відсоток представництва у штатних легіслатурах, які обираються по мажоритарній виборчій системі. Тобто, з'являється парадокс, коли партії, для того щоб потрапити в бюлетень на рівні штату треба виграти декілька округів в цьому ж самому штаті. Таку «боротьбу» двох найбільших партій з меншими політ силами можна пояснити боязню перших втратити голоси, які заберуть «партії-спойлери» - політичні сили, які існують в першу чергу для відтягування голосів більших суб'єктів на виборах і часто використовуються опонентами в якості електоральної технології. Таким чином, у США із третіх партій можна виокремити Лібертаріанську та Зелену, які в теорії можуть «відтягувати» по декілька відсотків від двох основних політичних сил. Зелена партія, яка щодо багатьох соціальних питань позиціонує себе лівіше від Демократів може претендувати на «лівий» демократичний електорат, в той час як Лібертаріанці можуть претендувати на ліберально-консервативний республіканських виборців. Таким чином, як Демократи так і Республіканці є інтересантами того, щоб треті партії якомога менше потрапляли в бюлетені, особливо в так званих «battleground states», тобто «спірних штатах», де рівень підтримки як одних так й інших приблизно однаковий [22].

Для прикладу, у 2024 році крім Республіканської та Демократичної партій не було допущено жодної політичної сили до виборів Президента США у штаті Нью-Йорк. Хоча це і не «спірний штат» адже в ньому демократи завжди відносно впевнено перемагають, сам прецедент показує на боротьбу двох партій-гегемонів з «третьою» силами. Це змушує всіх кандидатів обирати між двома партіями, адже реального шансу обратися від третьої сили просто немає. Про цю проблему зокрема сказала і член Палати Представників США – Александра Оказіо-Кортес, яка була обрана від 14го округу штату Нью-Йорк, який включає в себе частини Нью-Йоркських бюро Квінс та

Бронкс, і яка представляє Демократичну партію. На останніх перевиборах, Оказіо-Кортес виграла свій округ з результатом 68.9%, і загалом ця частина міста Нью-Йорк регулярно підтримує Демократичну партію з перевагою над Республіканською у 40-50% [6]. Однак, в одному з інтерв'ю, після обрання її колеги-демократа – Джо Байдена Президентом Сполучених Штатів, Александра Оказіо-Кортес заявила, що «як би вони були в іншій державі, вона і Джо Байден були б в різних політичних партіях» [19]. Це говорить про те, що американська виборча система фактично «заганяє» всіх потенційних кандидатів до складу однієї з двох партій, ставлячи перед ними бінарний вибір «меншого з двох зол». Таким чином, в одній політичній силі доводиться уживатися політикам, які ідеологічно можуть мати небагато спільного – для прикладу співіснування демократичних соціалістів з про-бізнесівським лобі всередині Демократичної партії. Це все говорить про певні особливості інституційної боротьби проти повної свободи функціонування нових політичних сил в тому числі, і в країнах «розвиненої демократії».

Другим показником критерію «політичної культури та участі» є факт того, чи може опозиція через виборчий процес прийти до влади (де-факто). Достатньо цікавим є те, що Сінгапур отримав за цим показником 2 із 4, враховуючи те, що зміни владної партії у державі ніколи не було [8].

Третім показником виступає факт того, чи може населення здійснювати вибір та вільно проголошувати свою політичну афіліацію та ідеологічні погляди без загрози насильства та зовнішнього тиску [8]. Четвертий показник стосується прав різноманітних меншин та чи користуються вони повними правами, зокрема сам Freedom House визначає такими групами: «етнічні, расові, релігійні, гендерні, та інші релевантні групи» [8].

Також буде цікаво порівняти наскільки корелюють дані The Economist та Freedom House. У 2025 році за рейтингом Індексу Демократії до класифікації «повна демократія» було віднесено 26 держав. Для визначення схожості рейтингів варто співставити результати по індексу свободи за Freedom House. Отже, 26 держав отримали наступні показники по індексу свободи (із 100 можливих):

100 балів – Фінляндія; 99 балів – Норвегія, Швеція, Нова Зеландія;

98 балів – Ірландія; 97 балів – Данія та Гренландія, Люксембург, Канада, Нідерланди, Уругвай; 96 балів – Швейцарія, Японія, Португалія, Естонія; 95 балів – Ісландія, Німеччина, Чехія; 94 бали – Австралія, Австрія; 93 бали – Тайвань; 92 балів – Сполучене Королівство; 91 бал – Іспанія, Коста Ріка; Менше 90 балів: 89 балів – Франція; 87 балів – Маврикій; 85 балів – Греція [4].

Так як за Freedom House країна класифікується як «вільна», якщо вона набирає більше 70 балів із 100, можемо казати про сильну кореляцію між цими двома рейтингами. Серед значних відмінностей хіба що можна виокремити: Аргентину (6.9 за індексом демократії та класифікація як «демократія з проблемами/викликами (flawed democracy)», однак 85 балів за рейтингом Freedom House); Монголію (6.5 за індексом демократії та 85 балів за індексом свободи); Сінгапур (6.2 за індексом демократії та 48 балів за індексом свободи); Туреччину (4.2 за індексом демократії та 32 бали за індексом свободи); Кубу (2.6 балів за індексом демократії та 9 балів за індексом свободи) [8]. Індекс демократії вимірюється більш прискіпливо, на відміну від індексу свободи: в ньому немає країн, які мали б ідеальний показник (10.0), тому особливу увагу варто звернути на ті країни, де індекс свободи нижче від індексу демократії. Але загалом схожість результатів двох метрик, з одного боку говорить про певну узгодженість та об'єктивність, з іншого боку – піднімає питання необхідності існування рейтингів, які в більшості випадків просто дублюють одна одну.

Тому, спираючись на отримані результати варто визначити, які саме соціально-психологічні чинники впливають на поведінку людини в контексті правової системи.

Таким чинником можуть бути сучасні інформаційні технології, які використовуються для моделювання соціальної поведінки [5]. Кожен новий період розвитку технологій сприяє зміні парадигми у юридичній психології [13]. Психологічні особливості даного застосування можемо розглянути у наступному прикладі.

Зокрема, транзит від радіо, як основного комунікаційного інструменту до телебачення у Сполучених Штатах Америки відбувався протягом 1950-60х років. Переломним моментом стала кампанія 1960 року в якій за президенство боролися кандидат від Демократичної Партії Джон Кеннеді та представник Республіканської Партії Річард Ніксон. Під час виборчої кампанії проводилися дебати, і саме дебати 1960 року стали першими, які транслювалися по національному телебаченню. Після них, було проведено опитування, який із кандидатів показав себе краще. Ті, хто слухав дебати по радіо з великою перевагою визначали Річарда Ніксона переможцем, в той час як глядачі, що спостерігали за заходом по телебаченню з великою перевагою вказали на те, що Джон Кеннеді виглядав набагато краще. Це пов'язано з тим, що підхід кампанії Ніксона концентрувався на самій сутності дебатів – тобто на субстантивній формі, в той час як кампанія Кеннеді звертала додаткову увагу на зовнішній вигляд кандидата. Тому, з точки зору візуального представлення політиків на дебатному подіумі, Кеннеді показав себе більш впевнено, що змусило думати глядачів про його перевагу, хоча експерти, які аналізували тези та програмні пропозиції сходяться на думці про те, що Річард Ніксон був краще підготовлений до дебатів. Саме візуальна репрезентація Кеннеді дала змогу йому схилити громадську думку на свій бік [28].

Іншим прикладом може слугувати більш сучасне використання цифрових технологій для впливу на соціально-правову поведінку. Така транзиція почалася в 2010х роках, коли інтернет почав витісняти телебачення із просторового медійного поля, і всього за декілька років став найбільшим та найважливішим комунікаційним інструментом виборчої кампанії [18; 12]. Наразі, події, які стосуються мережі Інтернет можуть радикально впливати на електоральну ситуацію в країні. Для прикладу, можна привести недавній випадок зі зміною влади, який відбувся в Непалі у 2025-2026 роках.

Передостанні парламентські вибори в Непалі відбулися у 2022 році, де перші три місця посіли традиційно найбільші партії в країні: перше місце за кількістю голосів з 27% посіла КПН (Об'єднана), друге місце посіла партія з назвою «Конгрес» або «Непальський Конгрес» (аналогічна назва з партією в Індії) з результатом 25.7% голосів. Третє місце посіла партія КПН МЦ з результатом 11.1%. І тільки четверте місце отримала новостворена партія під назвою РСР (RSP – Rastriya Swatantra Party), яка намагалася об'єднати електорат молодшого віку, який був розчарований, або не вражений традиційними політичними силами. РСР отримали 10.7% голосів, що, з одного боку, вважалося непоганим результатом для новоствореної партії, з іншого боку, після виборів РСР став молодшим коаліційним партнером КПН МЦ, що не дуже відповідало її ідеології, яку можна визначити як ліберальну, та не давало фактичної влади в державі [17].

Найкращий результат РСР отримали в провінції Багматі, до якої входить столиця держави – Катманду, де партія набрала 18.7%, хоча все одно посіла третє місце слідом за ОКП (26%) та Непальським Конгресом (23%). Також РСР змогла виграти 7 мажоритарних округів, всі з яких знаходились в столиці. А у сільських регіонах, як от провінціях Карналі та Судурпашчим підтримка партії була незначною – 3.4% та 4.9% відповідно [17].

Однак, згодом партія вийшла з правлячої коаліції, а у 2025 році у Непалі на певний час були заборонені соціальні мережі, що викликало хвилю протестів серед молодших груп населення. У висновку, це призвело до відставки уряду, призначення нового прем'єр-міністра та проведення дострокових виборів.

Так як саме РСП позиціонувала себе як партія «нового покоління» вона змогла трансформувати невдоволення молоддю обмеженням мережі Інтернет в свою електоральну користь.

Таким чином, на виборах 2026 року, РСП набрала 47.8% голосів, що на 37.1% вище аніж на попередніх виборах. Такий темп росту є аномальним для політичної сили в звичайних умовах. Крім цього, партія випередила своїх опонентів майже втричі: друге місце за кількістю голосів посів «Непальський Конгрес» з результатом 16.2%, а третє місце ОКП є результатом 13.4% [20].

Обговорення

Інтерпретація результатів.

Враховуючи результати дослідження, серед основних складників «політичних прав» є: електоральний процес, політичний плюралізм, політична участь та функціонування уряду. В цілому, ці критерії повторюють аналогічні показники, які використовує The Economist у визначенні Індексу Демократії [4], однак у Freedom House [8] це оцінювання є більш відкритим та розписаним, що, безумовно є його перевагою над аналогічним рейтингом. Таким чином, із цих трьох критеріїв виводиться десять показників, кожен з яких може бути оціненим від 0 до 4 балів.

Розподілення балів за політичні права є наступним (всього 40 балів):

Електоральний процес: 12 балів (3 показники);

Політичний плюралізм та участь: 16 балів (4 показники);

Функціонування уряду: 12 балів (3 показники).

Спираючись на результати, можна відзначити достатньо специфічний підхід до оцінки авторитарних країн та наявності громадянських свобод в них. Візьмемо до прикладу КНР та Саудівську Аравію, які отримали по 9 балів із 100 за індексом свободи. Розбиваючи їх на складові: Китай отримав -2 бали із 40 за політичні свободи та 11 із 60 за громадянські. Саудівська Аравія отримала 1 бал за політичні свободи та 8 балів за громадянські.

Це піднімає питання того, що інколи рейтинги демократії можуть складатися із впливом того типу політичної культури, який домінує в певній країні, зокрема там, де складається цей рейтинг. Більшість сучасних метрик оцінки демократичності належать організаціям чи видавництвам, які базуються у Сполучених Штатах Америки. Саме через це, їх часто звинувачують в тому, що в рейтингах завищені показники тих держав, які афілійовані зі США та проводять дружню політику до цієї держави, в той час, як суперники або антагоністи по відношенню до Сполучених Штатів отримують нижчі бали. Зокрема, щодо вже піднятого нами питання, знаходження Саудівської Аравії та КНР на одному місці, при умові сильного відставання перших у захисті прав жінок [1]. Як правило, це пояснюють тим, що Саудівська Аравія є союзником Сполучених Штатів, а КНР – опонентом на міжнародній арені.

Порівняння з іншими дослідженнями.

На відміну від інших досліджень, які намагаються окреслити окремі аспекти, що визначають соціально-правову поведінку, стаття визначає універсальні критерії, що дозволяють аналізувати її як цілісний феномен. З огляду на те, що в сучасних наукових працях робиться опір на вплив дистанційних інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні соціально-правової поведінки, в межах даної роботи, детальніше розкривається інституційний аспект її моделювання із використанням парадигмального підходу історика та філософа науки Томаса Семюеля Куна.

Наукова новизна.

Використання Індексу демократії (від Economist Intelligence Unit) [4] та рейтингу «Freedom in the World» (від Freedom House) [8] уможливило виокремлення універсальних критеріїв для систематизації особливостей соціально-правової поведінки. Конкретизовано екстернальні фактори, що впливають на процес «paradigm

shift» в юридичній психології. Зокрема, встановлено, що трансформація інструментів моделювання соціально-правової поведінки, корелює із зміною парадигм психології права у другій половині XX – початку XXI століть.

Практичне значення.

Отримані результати дозволяють удосконалити напрямки подальших психологічно-правових студій. Визначені критерії оцінки соціально-правової поведінки уможливають системне вивчення цього феномену, не зважаючи на різноманіття правових систем.

Висновки

Використання метрик оцінки рівня участі населення в політико-правових процесах уможливило встановлення критеріїв відповідно до яких можемо систематизувати прояви соціально-правової поведінки. Результати компаративного аналізу різних рейтингів підтвердили надійність виокремлених параметрів. Разом з тим, ряд з'ясованих недоліків, перш за все вплив типу політичної культури держав які представляють експерти на оцінку політичної та правової системи того чи іншого суспільства, потребує подальшого висвітлення в наступних дослідженнях за відповідною проблематикою.

Встановлено, що детермінанти соціально-правової поведінки визначаються особливостями електорального процесу (обрання глави держави та представницьких органів влади на прозорих та конкурентних виборах; особливості електорального законодавства та імплементовані у нього «запобіжники», що покликані попереджати маніпулювання з боку активних суб'єктів політичного процесу задля покращення власного результату) та політичної системи загалом (право вільно організовувати політичні партії; наявність можливості у опозиції здобути владу шляхом участі у виборах; відсутність політичного тиску на населення через ідеологічні переконання; забезпечення прав етнічних, расових, релігійних меншин).

На підставі проаналізованого масиву емпіричних даних визначено три основні юридико-психологічні критерії прояву соціально-правової поведінки: рівень інституційного впливу на діяльність людини; активність та громадянська участь населення у соціально-правових та політичних процесах, комунікаційно-технологічний критерії соціальної участі. Визначення критеріїв відбувалося за рахунок імплементації теорій домінантних парадигм у юридичній психології, зокрема соціально-контекстуальної парадигми, яка набула розповсюдження в психології права з XXI століття.

Список використаних джерел

1. Alhajri W., Pierce B. J. Saudi women's attitudes toward advocacy for women's rights. *Affilia*. 2022. Vol. 38, № 1. Pp. 111-126. DOI: <https://doi.org/10.1177/08861099221113878>.
2. Chrysogelos A. New democracy and centre-right dominance in Greece: a new normal? *Southeast European and Black Sea studies*. 2024. Pp. 1-17. DOI: <https://doi.org/10.1080/14683857.2024.2407415>.
3. «Crisis what crisis?» Understanding the recurring problems of the British state / D. Richards et al. *The British journal of politics and international relations*. 2024. Vol. 27, № 2. Pp. 462-476. DOI: <https://doi.org/10.1177/13691481241269329>
4. Democracy Index 2025. *Economist Intelligence Unit*. 2025. URL: https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index2025/#mktoForm_anchor
5. Does following or engaging in online discussions trigger political participation? Results of two online experiments / C. Weinmann et al. *Journal of information technology & politics*. 2025. P. 1-14. DOI: <https://doi.org/10.1080/19331681.2025.2486056>.

6. Federal elections 2018. Election results for The U.S. Senate and The U.S. House of Representatives. *Federal Election Commission*. 2019. URL: <https://www.fec.gov/resources/cms-content/documents/federaelections2018.pdf>.
7. Formation of authoritarian and democratic political regimes: political and legal aspect / O. Skrypniuk et al. *Lex humana*. 2023. Vol. 15, №. 4. Pp. 514-530. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14537834>.
8. Freedom in the world 2025. *Freedom House | Expanding and Defending Freedom Worldwide*. 2025. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2025-02/FITW_World_2025_Feb.2025.pdf.
9. Golob T., Gorišek M., Makarovič M. Authoritarian and populist challenges to democracy correspond to a lack of economic, social, and cultural capitals. *Societies*. 2023. Vol. 13, № 8. DOI: <https://doi.org/10.3390/soc13080181>.
10. Guerin B. The forces that shape human behavior: combining the behavior analysis approach with social science knowledge for a more exhaustive framework to analyze and change human behavior. *The psychological record*. 2025. Vol. 75, № 3. P. 355-371. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40732-025-00654-z>.
11. Hayoz N., Lauth H.-J., Bucholtz M. Rule of law and Rechtsstaat under pressure: introductory considerations. *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft*. 2025. Vol. 19, № 2. P. 159-174. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12286-025-00648-9>.
12. Informationsverhalten und Verschwörungserzählungen unter jungen Menschen. Eine geschlechts- und bundeslandrepräsentative Studie zu politischen Einstellungen / J. Schuster et al. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*. 2025. Vol. 28, № 6. P. 1665-1692. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11618-025-01340-0>.
13. Kuhn T. S. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago : University of Chicago Press, 1962. XVII, 210 p. (International Encyclopedia of Unified Science; vol. 2, № 2).
14. Melnyk V., Tymchenko D. Electoral Behavioral Models in Sweden and Norway: A Psychopolitical Perspective. // *Journal of Law and Political Sciences*. 2025. Vol. 47. № 2. Pp. 304-330. URL: https://drive.google.com/file/d/1rfkldF4xLCnEJ4hLYIC_amMp66-qYfvF/view.
15. McDonnell T. E., Neitz S. M., Taylor M. A. Armchair citizenship and ontological insecurity: uncovering styles of media and political behavior. *Poetics*. 2023. Vol. 98. № 101764. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2023.101764>.
16. National Elections Authority. 2023 presidential election results. *Official Website of the National Elections Authority*. URL: <https://www.elections.eg/archive/pres-2024/pres-2024-result>.
17. Nepal election 2079 – Latest election updates and results for the Federal Parliament. *House of Representatives election information and results*. 2022. URL: https://generalelection2079.ekantipur.com/?lng=eng#google_vignette.
18. Overton J., Cunningham G. Groups activate identities; identities activate behavior: How political homogeneity breeds extremism and apathy in American politics. *Social science research*. 2025. Vol. 132. № 103234. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2025.103234>.
19. Perper R. Alexandria Ocasio-Cortez defends saying that «in any other country» she and Joe Biden «would not be in the same party». *Business Insider*. 2020. URL: <https://www.businessinsider.com/aoc-joe-biden-would-not-be-in-the-same-party-2020-1>.
20. Press release – Regarding the completion of vote counting for the House of Representatives member election. *Election Commission, Nepal*. 2026 URL: <https://election.gov.np/admin/public//storage/HOR%202082/Press%20Release/Pre%20Release%202082-11-28.jpg>

21. Rasul A., Shin D. Unlocking the power of social media: Exploring how Facebook use attitude influences the political participation of young female adults. *Atlantic journal of communication*. 2025. Vol. 34, № 1. Pp. 133-149. DOI: <https://doi.org/10.1080/15456870.2025.2510337>.
22. Ritter M. J., Coll J. A., Tolbert C. J. Can election administration overcome the effects of restrictive state voting laws?. *Election law journal: rules, politics, and policy*. 2023. Vol. 23, № 1. Pp. 19-38. URL: <https://doi.org/10.1089/elj.2022.0034>
23. Saleh M., Amin H. M. G., Elamer A. A. Corporate social responsibility, tax behavior, and institutional context: an empirical analysis. *Corporate social responsibility and environmental management*. 2025. Vol. 32, № 6. P. 7293-7309. DOI: <https://doi.org/10.1002/csr.70073>.
24. Summary of the 25th Knesset election results in Arab society. *Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies*. 2025. URL: <https://dayan.org/content/summary-25th-knesset-election-results-arab-society>.
25. The elections for the 25th knesset 1.11.2022. *Israeli Democracy Institute - The Israel Democracy Institute*. 2022. URL: <https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/elections/2022/>.
26. The genetics of political participation: leveraging polygenic indices to advance political behavior research / R. Ahlsgog et al. *Political behavior*. 2025. Vol. 48. Pp. 1-23. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11109-025-10020-y>.
27. The welfare state / A. Lundberg et al. *Critical social policy*. 2024. Vol. 44, № 4. Pp. 588-604. DOI: <https://doi.org/10.1177/02610183241273648>
28. White M. John F. Kennedy, America's «royal family» and the apex of high society. *Historical social research-historische sozialforschung*. 2024. Vol. 49, № 4. Pp. 153-173. DOI: <https://doi.org/10.12759/hsr.49.2024.40>.
29. Yan A. The minimal effects of union membership on political behavior. *Quarterly journal of political science*. 2025. Vol. 20, № 4. Pp. 537-568. DOI: <https://doi.org/10.1561/100.00024123>.

References

1. Alhajri, W., & Pierce, B. J. (2022). Saudi women's attitudes toward advocacy for women's rights. *Affilia*, 38(1), 111-126. <https://doi.org/10.1177/08861099221113878>
2. Ahlsgog, R., Dawes, C., Oskarsson, S., & Weinschenk, A. (2025). The genetics of political participation: Leveraging polygenic indices to advance political behavior research. *Political Behavior*, 48, 1-23. <https://doi.org/10.1007/s11109-025-10020-y>
3. Chrysogelos, A. (2024). New democracy and centre-right dominance in Greece: A new normal? *Southeast European and Black Sea Studies*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/14683857.2024.2407415>
4. *Democracy index* 2025. (2025). Economist Intelligence Unit. https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2025/#mktoForm_anchor
5. *Federal elections 2018. Election results for The U.S. Senate and The U.S. House of Representatives*. (2019). Federal Election Commission. <https://www.fec.gov/resources/cms-content/documents/federaelections2018.pdf>
6. *Freedom in the world* 2025. (2025). Freedom House | Expanding and Defending Freedom Worldwide. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2025-02/FITW_World_2025_Feb.2025.pdf
7. Golob, T., Gorišek, M., & Makarovič, M. (2023). Authoritarian and populist challenges to democracy correspond to a lack of economic, social, and cultural capitals. *Societies*, 13(8). <https://doi.org/10.3390/soc13080181>

8. Guerin, B. (2025). The Forces that Shape Human Behavior: Combining the Behavior Analysis Approach with Social Science Knowledge for a More Exhaustive Framework to Analyze and Change Human Behavior. *The Psychological Record*, 75(3), 355-371. <https://doi.org/10.1007/s40732-025-00654-z>
9. Hayoz, N., Lauth, H.-J., & Bucholc, M. (2025). Rule of law and Rechtsstaat under pressure: Introductory considerations. *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft*, 19(2), 159-174 <https://doi.org/10.1007/s12286-025-00648-9>
10. Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions*. International Encyclopedia of Unified Science (Vol. 2, No. 2). University of Chicago Press. xvii+210 p.
11. Lundberg, A., Mantu, S., Persdotter, M., Tabin, J.-P., & Wernesjö, U. (2024). The welfare state. *Critical Social Policy*, 44(4), 588-604. <https://doi.org/10.1177/02610183241273648>
12. Melnyk, V., Tymchenko, D. (2025). Electoral Behavioral Models in Sweden and Norway: A Psychopolitical Perspective. *Journal of Law and Political Sciences*, 47 (2), 304-330. https://drive.google.com/file/d/1rfkldF4xLCnEJ4hLYIC_amMp66-qYfvF/vie
13. McDonnell, T. E., Neitz, S. M., & Taylor, M. A. (2023). Armchair citizenship and ontological insecurity: Uncovering styles of media and political behavior. *Poetics*, 98, 101764. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2023.101764>
14. *National Elections Authority*. (2024). 2024 presidential election results. Official Website of the National Elections Authority. URL: <https://www.elections.eg/archive/pres-2024/pres-2024-result>
15. *Nepal election 2079 – Latest election updates and results for the Federal Parliament*. (2022). House of Representatives Election Details and Results (Nepal Election 2079). https://generalelection2079.ekantipur.com/?lng=eng#google_vignette
16. Overton, J., & Cunningham, G. (2025). Groups activate identities; identities activate behavior: How political homogeneity breeds extremism and apathy in American politics. *Social Science Research*, 132, 103234. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2025.103234>
17. Perper, R. (2020). Alexandria Ocasio-Cortez defends saying that «in any other country» she and Joe Biden «would not be in the same party». Business Insider. <https://www.businessinsider.com/aoc-joe-biden-would-not-be-in-the-same-party-2020-1>
18. *Press release – Regarding the completion of vote counting for the House of Representatives member election*. (2026). Election Commission, Nepal. <https://election.gov.np/admin/public//storage/HOR%202082/Press%20Release/Press%20Release%202082-11-28.jpg>
19. Rasul, A., & Shin, D. (2025). Unlocking the power of social media: Exploring how Facebook use attitude influences the political participation of young female adults. *Atlantic Journal of Communication*, 34(1), 133-149. <https://doi.org/10.1080/15456870.2025.2510337>
20. Richards, D., Smith, M. J., Warner, S., & Marsh, D. (2024). «Crisis what crisis?» Understanding the recurring problems of the British state *The British Journal of Politics and International Relations*, 27(2), 462-476. <https://doi.org/10.1177/13691481241269329>
21. Ritter, M. J., Coll, J. A., & Tolbert, C. J. (2023). Can election administration overcome the effects of restrictive state voting laws? *Election Law Journal: Rules, Politics, and Policy*, 23(1), 19-38. <https://doi.org/10.1089/elj.2022.0034>
22. Saleh, M., Amin, H. M. G., & Elamer, A. A. (2025). Corporate Social Responsibility, Tax Behavior, and Institutional Context: An Empirical analysis. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 32(6), 7293-7309. <https://doi.org/10.1002/csr.70073>

23. Schuster, J., Samstag, S., Fobel, L., & Kolleck, N. (2025). Informationsverhalten und Verschwörungserzählungen unter jungen Menschen. Eine geschlechts- und bundeslandrepräsentative Studie zu politischen Einstellungen. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 28(6), 1665-1692. <https://doi.org/10.1007/s11618-025-01340-0>
24. Skrypniuk, O., Buriachenko, O., Melnyk, V., Kobko-Odaryi, V., & Berezovska-Chmil, O. (2023). Formation of authoritarian and democratic political regimes: Political and legal aspect. *Lex humana*, 15(4), 514-530. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14537834>
25. *Summary of the 25th Knesset election results in Arab society*. (2022). Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies. <https://dayan.org/content/summary-25th-knesset-election-results-arab-society>
26. *The elections for the 25th knesset 1.11.2022*. (2022). The Israel Democracy Institute. <https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/elections/2022/>
27. Weinmann, C., Kelm, O., Marschall, S., & Vowe, G. (2025). Does following or engaging in online discussions trigger political participation? Results of two online experiments. *Journal of Information Technology & Politics*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/19331681.2025.2486056>
28. White, M. (2024). John F. Kennedy, America's «royal family» and the apex of high society. *Historical Social Research-Historische Sozialforschung*, 49(4), 153-173. <https://doi.org/10.12759/hsr.49.2024.40>
29. Yan, A. (2025). The minimal effects of union membership on political behavior. *Quarterly Journal of Political Science*, 20(4), 537-568. <https://doi.org/10.1561/100.00024123>